

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Економічний факультет

Кафедра фінансів і кредиту

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

«Поведінкові фінанси»

Вибіркова

Освітньо-професійна програма: Міжнародні економічні відносини
Спеціальність: 292 Міжнародні економічні відносини
Галузь знань: 29 Міжнародні відносини
Рівень вищої освіти: другий (магістерський)
Факультет: економічний
Мова навчання: українська
Розробники: Нікіфоров П.О., зав. кафедри фінансів і кредиту,
к.е.н., професор

Профайл викладача: <http://econom.chnu.edu.ua/kafedry-ekonomichnogo-fakultetu/kafedra-finansiv-i-kredytu/kolektyv-kafedry-finansiv-i-kredytv/nikiforov-petro-opanasovych>

Контактний тел.: +380502902919

E-mail: p.nikiforov@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle: <https://moodle.chnu.edu.ua/enrol/index.php?id=4933>

Консультації: он-лайн консультації - згідно з графіком
очні консультації – за попередньою домовленістю

1. Анотація навчальної дисципліни. Навчальна дисципліна «Поведінкові фінанси» належить до циклу обов'язкових освітніх компонентів циклу професійної підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Міжнародні економічні відносини» спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини». Навчальна дисципліна дозволяє набути здобувачами компетенцій прийняття управлінських рішень в умовах ризиків і невизначеності, на основі знань поведінкових упереджень економічних суб'єктів у процесі управління особистими, корпоративними та публічними фінансами.

2. Мета навчальної дисципліни: сформувати фундаментальні знання та вміння з теорії та практики прийняття фінансових управлінських рішень з урахуванням впливу поведінкових упереджень на основі розуміння причин ірраціональної економічної поведінки.

3. Пререквізити. Навчальна дисципліна відповідно до структурно-логічної схеми освітньо-професійної програми слухається здобувачами освіти в другому семестрі першого року навчання. Вивчення пропонованої навчальної дисципліни дозволить посилити знання, отримані під час вивчення обов'язкових компонентів освітньо-професійної програми.

4. Результати навчання. Відповідно до освітньо-професійної програми «Міжнародні економічні відносини» підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини» та галузі знань 29 Міжнародні економічні відносини вивчення дисципліни «Фінансовий менеджмент» сприяє формуванню наступних компетентностей та програмних результатів навчання:

Загальні компетентності:

ЗК 3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Фахові компетентності:

СК 1. Здатність приймати обґрунтовані рішення щодо налагодження міжнародних економічних відносин на всіх рівнях їх реалізації.

СК 2. Здатність розробляти та аналізувати моделі розвитку національних економік і визначати їхню роль у сучасній світогосподарській системі.

СК 5. Здатність застосовувати кумулятивні знання, науково-технологічні досягнення, інформаційні технології для досягнення сутності феномену нової економіки, виявлення закономірностей та тенденцій новітнього розвитку світового господарства.

СК 8. Здатність прогнозувати тенденції розвитку міжнародних ринків з урахуванням кон'юнктурних змін.

Очікувані програмні результати навчання:

ПРН 3. Систематизувати, синтезувати й упорядковувати отриману інформацію, ідентифікувати проблеми, формулювати висновки і розробляти рекомендації, використовуючи ефективні підходи та технології, спеціалізоване програмне забезпечення з метою розв'язання складних задач практичних проблем з урахуванням крос-культурних особливостей суб'єктів міжнародних економічних відносин.

ПРН 4. Приймати обґрунтовані рішення з проблем міжнародних економічних відносин за невизначених умов і вимог.

ПРН 6. Аналізувати нормативно-правові документи, оцінювати аналітичні звіти, грамотно використовувати нормативно-розпорядчі документи та довідкові матеріали, вести прикладні аналітичні розробки, професійно готувати аналітичні матеріали.

5. Опис навчальної дисципліни

5.1. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд	с.р.		л	п	лаб.	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. «Теоретичні постулати біхевіористичних (поведінкових) фінансів»											
Тема 1. Роль людини в економічному розвитку суспільства та сучасна поведінкова економіка. Мета: розглянути трансформацію наукової думки щодо ролі та місця людини в економічних процесах та визначити психологічне підґрунтя прийняття економічних рішень, співвідношення інформаційної та поведінкової економіки.	10	1	1			8						
Тема 2. Біхевіористична концепція фінансів: теоретичні виміри. Мета: розглянути систему теоретичних постулатів концепції біхевіористичних фінансів, здійснити систематизацію поведінкових упереджень, психологічних та соціальних чинників поведінкових фінансів та необхідність їх імплементації у фінансову поведінку економічних суб'єктів.	14	2	2			10						
Тема 3. Інформаційне середовище прийняття фінансових рішень та поведінкові упередження. Мета: визначити суперечності впливу інформації на поведінку економічних суб'єктів, особливості інформаційного середовища, переваги і загрози сучасних цифрових технологій, їх вплив на поведінкові упередження при прийнятті фінансових рішень.	13	1	2			10						
Тема 4. Специфіка проявів поведінкових упереджень та біхевіористичні механізми	13	2	1			10						

<p>прийняття фінансових рішень економічними суб'єктами. Мета: пояснити специфічні національні характеристики поведінкових моделей суб'єктів фінансових відносин, систематизувати поведінкові упередження, показати роль фінансової грамотності населення та бізнес-свідомості менеджерів у прикладному використанні поведінкових упереджень.</p>													
Разом за ЗМ1	50	6	6			38							
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. «Концепція біхевіористичних фінансів у сферах особистих, публічних та корпоративних фінансів: практика застосування»												
<p>Тема 5. Особисті фінанси у фінансовій системі держави та специфіка прийняття рішень у базовій сфері поведінкових фінансів. Мета: розглянути природу та зміст особистих фінансових рішень населення в базовій сфері поведінкових фінансів – особистих фінансах, показати поведінкові механізми управління доходами, витратами та заощадженнями населення.</p>	17	2	2			13							
<p>Тема 6. Ключові проблеми поведінкових змін громадян України. Фінансова грамотність населення. Мета: розглянути ключові проблеми поведінкових змін у громадян України при прийнятті фінансових рішень, проблеми фінансової культури та фінансової грамотності населення.</p>	17	2	2			13							
<p>Тема 7. Інтелектуальні засади біхевіоризму у публічних фінансах. Поведінкові моделі суб'єктів публічних фінансів у сферах оподаткування та бюджетного процесу. Мета: визначити теоретичні засади біхевіоризму у публічних фінансах, узагальнити мотиви поведінки людей як суб'єктів</p>	17	2	2			13							

податково-бюджетних процесів, розглянути поведінкові моделі споживачів суспільних благ, податкоплатників, політиків, державних службовців, визначити морально-етичні засади у поведінці суб'єктів публічних фінансів.												
Тема 8. Поведінкові фінанси у прийнятті рішень суб'єктами корпоративних фінансів та фінансових ринків. Мета: розглянути поведінкові чинники впливу на прийняття фінансових рішень та зміну фінансової поведінки суб'єктів господарювання, показати специфіку середовища прийняття ними рішень, дію різноманітних поведінкових упереджень та бізнес-свідомість українських менеджерів, пояснити специфіку застосування поведінкових фінансів у сфері фінансових ринків та інвестиційних стратегій.	19	3	3			13						
Разом за ЗМ 2	70	9	9			52						
Усього годин	120	15	15			90						

5.3. Зміст завдань для самостійної роботи*

п/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна ф.н.	заочна ф.н.
1	Тема: Роль людини в економічному розвитку суспільства та сучасна поведінкова економіка. Завдання: опрацювати питання щодо розвитку економічної науки у визначенні ролі та місця людини з метою підійти до розуміння теорії поведінкової економіки.	8	
2	Тема: Біхевіористична концепція фінансів: теоретичні виміри Завдання: опрацювати питання щодо теоретичних постулатів основного змісту концепції біхевіористичній фінансів, систематизації поведінкових упереджень та їх психологічних складових.	10	
3	Тема: Інформаційне середовище прийняття фінансових рішень та поведінкові упередження. Завдання: опрацювати питання щодо визначення інформаційного середовища та суперечностей його впливу на поведінкові упередження економічних суб'єктів при прийнятті фінансових рішень.	10	
4	Тема: Специфіка проявів поведінкових упереджень та біхевіористичні механізми прийняття фінансових рішень економічними суб'єктами. Завдання: опрацювати питання щодо характеристик	10	

	поведінкових моделей суб'єктів фінансових відносин, узагальнень та систематизації поведінкових чинників, ролі фінансової грамотності та культури, їх прикладного використання.		
5	Тема: Особисті фінанси у фінансовій системі держави та специфіка прийняття рішень у базовій сфері поведінкових фінансів. Завдання: опрацювати питання щодо особистих фінансових рішень громадян, проблем управління доходами, витратами та заощадженнями громадян під впливом поведінкових упереджень.	13	
6	Тема: Ключові проблеми поведінкових змін громадян України. Фінансова грамотність населення. Завдання: опрацювати питання впливу психоемоційних та соціальних чинників на поведінкові упередження громадян, питання основних проблем поведінкових змін у фінансових рішеннях та підвищення фінансової культури населення.	13	
7	Тема: Інтелектуальні засади біхевіоризму у публічних фінансах. Поведінкові моделі суб'єктів публічних фінансів у сферах оподаткування та бюджетного процесу. Завдання: опрацювати питання теоретичної бази біхевіоризму в сфері публічних фінансах, чинників та мотивів поведінки людей як суб'єктів податково-бюджетних процесів.	13	
8	Тема: Поведінкові фінанси у прийнятті рішень суб'єктами корпоративних фінансів та фінансових ринків. Завдання: опрацювати питання щодо поведінкових чинників та середовища прийняття фінансових рішень підприємствами, дії поведінкових упереджень та бізнес-свідомості менеджменту, інвестиційних стратегій на фінансових ринках.	13	
Всього годин		90	
*Самостійна робота студентів з дисципліни «Поведінкові фінанси» – це діяльність, яку студенти виконують самостійно, за завданнями та під методичним керівництвом і контролем викладача, без його прямої участі; вона спрямована на більш глибоке ознайомлення студентів з проблемами, які розглядаються даним навчальним курсом. Застосовуються такі види самостійної роботи: підготовка додаткових питань до кожної теми, розгляд питань, які виносяться на самостійне вивчення, підготовка та презентація індивідуальних завдань до окремих тем, робота з додатковою літературою.			

6. Освітні технології, методи навчання і викладання навчальної дисципліни

Методи навчання:

- вербальні методи (лекція, диспут, пояснення, розповідь);
- практичні методи (практичні роботи);
- робота з інформаційними ресурсами: з навчально-методичною, науковою, нормативною літературою та інтернет-ресурсами;
- самостійна робота над індивідуальним завданням або за програмою навчальної дисципліни;
- дистанційне навчання з використанням відповідних онлайн-платформ.

Методи оцінювання:

- усне опитування;
- письмове опитування;
- презентація результатів виконаних завдань;
- підсумковий контроль – екзамен

7. Контроль та оцінювання результатів навчальних досягнень здобувачів з навчальної дисципліни

Дедлайни та перескладання. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається з дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний, участь у конференції, студентській олімпіаді).

Академічна доброчесність. Здобувачі вищої освіти самостійно виконують навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання. Обов'язковим є посилення на джерела інформації в разі використання ідей, розробок, тверджень.

Відвідування занять. Відвідування занять є обов'язковою умовою виконання навчального плану дисципліни. Форми навчання визначені затвердженим графіком освітнього процесу Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Критеріями оцінювання є:

при усних відповідях: повнота розкриття питання; логіка викладання матеріалу; використання основної, додаткової літератури та інших (у тому числі іноземною мовою) джерел інформації; аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки; уміння аналізувати теоретичні проблеми з урахуванням світової і вітчизняної практики;

при виконанні письмових завдань: повнота розкриття питання, аргументованість і логіка викладення матеріалу, використання літературних джерел, законодавчих актів, прикладів та фактичного матеріалу тощо; цілісність, системність, логічність, уміння формулювати висновки; акуратність оформлення письмової роботи.

Кількість балів, яку здобувач вищої освіти може отримати під час навчальних занять за кожну тему (опитування, тестування, розв'язання задач), виконання завдань для самостійної роботи – від 6 до 8 балів. Кількість балів за змістовний модуль дорівнює сумі балів, отриманих за кожну тему. Максимальна кількість балів складає: за 1 модуль – 30; 2 модуль – 30 (разом – 60 балів).

Загальна (максимальна) кількість балів, яку студент може отримати в процесі вивчення дисципліни протягом семестру, становить 100 балів, з яких 60 балів студент набирає при поточних видах контролю і 40 балів – у процесі підсумкового виду контролю (екзамену).

Проведення підсумкового контролю здійснюється у формі екзамену і в терміни, передбачені графіком навчального процесу. Екзаменаційний білет містить два теоретичних питання з дисципліни та завдання по визначенню спеціальних термінів (глосарій), яке складається з п'яти термінів. У 40 балів, що можливо отримати на екзамені входить: 2 теоретичних питання (по 15 балів відповідно), 5 термінів по 2 бали (сумарно 10). У випадку неповної відповіді зберігається відсоткове відношення розкриття відповіді та бального оцінювання. У випадку отримання менше 50 балів за результатами поточного та підсумкового контролю, здобувач вищої освіти обов'язково здійснює перескладання для ліквідації академічної заборгованості. Якщо здобувач вищої освіти набрав менше 35 балів, він не допускається до складання екзамену.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання

	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом
--	----------	---

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)								Кількість балів (екзамен)	Сумарна кількість балів
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль №2				40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8		
6	10	7	7	6	8	8	8		

T1, T2 ... T8 – теми змістових модулів.

8. Рекомендована література – основна.

1. Генріх Бортіс. Інституції, поведінка та економічна теорія: внесок до класико-кейнсіанської політичної економії / перекл. з англ. Т. Бардадим. К.: ВД «Києво-Могилянська академія». 2007. 560 с.
2. Корнеєв В.В. Поведінкові фінанси та інвестування в експлоярній економіці. URL: <http://iee.org.ua/ua/publication/211/>
3. Кузьмук С.Г. Досвід практичного застосування біхевіористичної концепції у фінансах та особливості його використання в Україні /Сучасні тенденції інституціональних трансформацій фінансової системи України: кол. монографія / за заг. ред. П.О. Нікіфорова. Чернівці: Технодрук, 2018. С. 168-179.
4. Ложкін Г.В., Комаровська В.Л. Економічна психологія: навч. посіб. К.: Видавничий дім «Персонал». 2014. 412 с.
5. Нікіфоров П.О., Марич М.Г. Поведінкові фінанси. Навчальний посібник. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2022. 98 с.
6. Річард Таллер. Поведінкова економіка. Чому люди діють ірраціонально і як отримати з цього вигоду. К.: Наш формат. 2021. 464 с.
7. Кас Санстейн, Річард Талер Поштовх. Як допомогти людям зробити правильний вибір: пер. з англ. О. Захарченко. К.: Наш формат, 2017. 312 с.
8. Формування фінансової поведінки домогосподарств в Україні: монографія / В. М. Мельник, І. Д. Якушик, І. А. Ломачинська, О. О. Драган. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2014. 212 с.

8. Інформаційні ресурси.

Офіційні сайти органів державного управління України та міжнародних фінансових організацій

1. Державна податкова служба України - <https://tax.gov.ua/>
2. Державна служба статистики України – <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Кабінет Міністрів України – [http:// www.kmu.gov.ua](http://www.kmu.gov.ua)
4. Міністерство економіки України – <http://www.me.gov.ua>
5. Міністерство фінансів України – <http://www.minfin.gov.ua>
6. Національний банк України – [http:// www.nbu.gov.ua](http://www.nbu.gov.ua)
7. Організація економічної співпраці та розвитку (OECD) <http://www.oecd.org/>
8. Міжнародний валютний фонд – <http://www.imf.org/>

Офіційні сайти науково-дослідних інститутів і центрів, пошукових систем:

1. База українського законодавства в Інтернет – www.lawukraine.com
2. Інститут глобальних стратегій – www.igls.com.ua

3. Український центр економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова – www.ucers.org

Офіційні сайти наукових і електронних бібліотек:

1. Електронна бібліотека – www.lib.com.ua
2. Наукова бібліотека Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича – <http://library.chnu.edu.ua/index.php?page=ua>
3. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського – www.nbuv.gov.ua